

Sygn. akt II USKP 39/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka (przewodniczący)

SSN Romuald Dalewski

SSN Robert Stefanicki (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania C. Ł.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Olsztynie
o wypłatę emerytury,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 15 listopada 2022 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z dnia 14 stycznia 2021 r., sygn. akt III AUa 742/20,

1) uchyla zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku oraz zmienia poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 24 września 2020 r. i oddala odwołanie;

2) zasądza od C. Ł. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Olsztynie kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Olsztynie (dalej jako ZUS) decyzją z dnia 30 czerwca 2020 r., wstrzymał C. Ł. wypłatę emerytury powszechnej, uzasadniając odmowę zbiegiem świadczeń z różnych tytułów, opierając się na art. 95 ust. 1 i 2 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r. (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 504). Przepisy te stanowią, że w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń wypłaca się jedno z nich, wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Reguła ta znajduje zastosowanie także w odniesieniu do sytuacji, gdy jednym ze świadczeń pozostających w zbiegu jest emerytura wojskowa. Od powyższej zasady przewidziane są wyjątki odnoszące się do sytuacji, gdy emerytura zostaje obliczana według zasad wskazanych w art. 15a albo art. 18a Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin z dnia 10 grudnia 1993 r. (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 520). Ubezpieczony w odwołaniu od decyzji ZUS zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego i na tej podstawie wystąpił o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez zobowiązanie organu rentowego do wypłaty zawieszanej emerytury powszechnej.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Olsztynie wniósł o oddalenie odwołania. Wyrokiem z dnia 24 września 2020 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie zmienił zaskarżoną decyzję, zobowiązując ZUS do podjęcia wypłaty świadczenia emerytalnego C. Ł. od dnia 1 maja 2020 r. oraz zasądził od wymienionego organu na jego rzecz kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Z ustaleń poczynionych przez ten Sąd wynika, że C. Ł. posiada prawo do emerytury wojskowej od dnia 1 czerwca 2003 r. Za podstawę jej wymiaru przyjęto 75% z tytułu 35 lat wysługi emerytalnej wojskowej. Z kolei decyzją z dnia 30 czerwca 2020 r. przyznano mu prawo do emerytury powszechnej, zawieszając jej wypłatę z powodu zbiegu świadczeń. Stan faktyczny sprawy nie był sporny i został ustalony na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach ZUS wnioskodawcy oraz w aktach Wojskowego Biura Emerytalnego w Olsztynie. Kwestią wymagającą ustalenia było rozstrzygnięcie, czy organ rentowy zaskarżoną decyzją prawidłowo odmówił wypłaty emerytury powszechnej w związku z faktem, że C. Ł. jest uprawniony do pobierania emerytury wojskowej. Zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 95 ust. 1

Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r. w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń – wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. W rozumieniu ust. 2 art. 95 przepis ten stosuje się także do wojskowych świadczeń emerytalnych. Zdaniem Sądu Okręgowego, w świetle powołanych przepisów oraz zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, nie sposób było uznać stanowiska organu rentowego za trafne. Sąd ten, podobnie zresztą jak Sąd drugiej instancji, kluczowe znaczenie przypisał stanowisku Sądu Najwyższego wyrażonym w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17, w którym wskazano na odmienną sytuację prawną żołnierzy zawodowych, odbywających służbę przed dniem 1 stycznia 1999 r. od odbywających służbę w okresie od dnia 2 stycznia 1999 r. W świetle wykładni przedstawionej w niniejszym wyroku o zastosowaniu wyjątku od zasady wypłacania jednego świadczenia, przesądza brak możliwości obliczania emerytury wojskowej przy uwzględnieniu cywilnego stanu emerytalnego, a nie data rozpoczęcia służby wojskowej. Do wysługi emerytalnej żołnierza pozostającego w służbie przed pierwszą z wymienionych dat zalicza się z urzędu posiadane przed przyjęciem do wojska okresy składkowe i nieskładkowe w rozumieniu art. 15 Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin z dnia 10 grudnia 1993 r. W oparciu o powyższe emerytura wojskowa wzrasta o 2,6% podstawy wymiaru w stosunku rocznym za nie więcej niż 3 lata okresów składkowych poprzedzających służbę, a o 1,3% za każdy następny rok i o 0,7% za każdy rok okresów nieskładkowych poprzedzających służbę. Emerytura ta może na wniosek podlegać zwiększeniu w wyniku doliczenia okresów przypadających po zwolnieniu ze służby o 1,3% podstawy wymiaru za każdy rok zatrudnienia przed 1 stycznia 1999 r. w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa pełnego jej wymiaru oraz za każdy rok okresów opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe po dniu 31 grudnia 1998 r. lub za okres nieopłacania składek z powodu przekroczenia w trakcie roku kalendarzowego kwoty rocznej podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia pod warunkiem, że emerytura ta wynosi mniej niż 75% podstawy jej wymiaru i emeryt ukończył 50/55 lat życia albo stał się inwalidą. Natomiast prawo i wysokość emerytury żołnierzy, którzy zostali przyjęci do służby po raz pierwszy po

dniu 1 stycznia 1999 r. uzależnia się wyłącznie od okresów służby wojskowej, co wynika z art. 15a Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin z dnia 10 grudnia 1993 r.

Sąd pierwszej instancji uznał, że w przypadku odwołującego się nie ulegało wątpliwości, że nie miał on możliwości doliczenia okresów „cywilnego stażu pracy” do emerytury wojskowej, gdyż podstawa jej wymiaru wynosiła 75%. Sąd ten uznał, że rozpoznawany przypadek wyczerpuje przesłanki niezbędne do zaliczenia go do sytuacji wyjątkowych, a więc takich, które pozwalają na zakwalifikowanie odwołującego do grupy emerytów wojskowych, którzy pozostawali w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., a jednocześnie mają uprawnienia do pobierania dwóch świadczeń emerytalnych. Mając na uwadze powyższe, Sąd pierwszej instancji, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję i zobowiązał ZUS do podjęcia wypłaty świadczenia emerytalnego odwołującemu od dnia 1 maja 2020 r., zaś o kosztach postępowania orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Od wyroku Sądu Okręgowego apelację wniósł ZUS zaskarżając wyrok w całości, zarzucając naruszenie prawa materialnego tj. art. 95 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r. poprzez jego niezastosowanie i uznanie, że ubezpieczonemu przysługuje prawo do równoległego pobierania emerytury powszechnej od 1 maja 2019 r. i emerytury wojskowej oraz naruszenie art. 7 Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin z dnia 10 grudnia 1993 r. poprzez jego niezastosowanie i uznanie, że ubezpieczony ma mieć prawo do wypłaty obu emerytur w sytuacji, w której wskazana norma przewiduje jedynie prawo wyboru. W oparciu o powyższe zarzuty, organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania oraz zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji ZUS wskazał, że zasada prawa do pobierania tylko jednego świadczenia z zakresu zabezpieczenia społecznego nie jest nowa i obecnie obowiązująca regulacja w tym zakresie nie wykazuje istotnych zmian. Zgodnie z powołanym już art. 95 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r. obowiązuje zasada wypłaty jednego świadczenia – wyższego lub wybranego przez ubezpieczonego. Stosuje

się ją również do zbiegu prawa do świadczenia „mundurowego” ze świadczeniem „cywilnym”, z wyjątkiem reguły zawartej w art. 15a Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin z dnia 10 grudnia 1993 r. Dotyczy on prawa i wysokości emerytury żołnierzy, którzy zostali przyjęci do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., co do których ustalenie wysokości ich emerytury uzależnia się wyłącznie od okresów służby wojskowej. Nie dotyczy on przedmiotowej sprawy. W odpowiedzi na apelację C. Ł. wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu na rozprawie z dnia 14 stycznia 2021 r. w sprawie z odwołania C. Ł. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Olsztynie o wypłatę emerytury na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Olsztynie od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 września 2020 r., IV U 1072/20 oddalił apelację i zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Olsztynie na rzecz C. Ł. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego za drugą instancję kwotę 240 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienia od dnia uprawomocnienia się tego punktu wyroku.

Sąd Apelacyjny za podstawę rozstrzygnięcia przyjął stan faktyczny ustalony przez Sąd pierwszej instancji traktując go jako niesporny. C. Ł. rozpoczął służbę przed dniem 1 stycznia 1999 r., a prawo do emerytury wojskowej nabył w dniu 10 czerwca 2003 r. z podstawą wymiaru 75%. Przyznana mu emerytura decyzją z dnia 30 czerwca 2020 r. obejmuje okresy opłacania składek po dacie nabycia emerytury wojskowej od dnia 13 października 2003 r. do dnia 30 kwietnia 2020 r. z tytułu zatrudnienia.

W zakresie zastosowanych przepisów prawa materialnego Sąd drugiej instancji podzielił ocenę prawną dokonaną przez Sąd pierwszej instancji, zgodnie z którą w polskim systemie zabezpieczenia społecznego zasadą jest pobieranie jednego świadczenia, co wynika wprost z art. 95 ust. 1 i art. 96 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r., z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została

obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin z dnia 10 grudnia 1993 r. lub w art. 15a lub art. 15d lub art. 18e Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin z dnia 18 lutego 1994 r (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1626). Sądy obydwu instancji powołały się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2019 r. W jego świetle o zastosowaniu wyjątku od zasady wypłacania jednego świadczenia decyduje brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego, a nie data przyjęcia żołnierza zawodowego do służby wojskowej. W świetle powyższych ustaleń wniesiona apelacja okazała się niezasadna i stosownie do art. 385 k.p.c. podlegała oddaleniu.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono stosownie do jego wyników – na zasadzie art. 98 § 1, ¹ i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 i § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. 2015 r., poz. 1804 ze zm.), a zatem na podstawie zasady odpowiedzialności za wynik procesu, w myśl której strona przegrywająca zobowiązana jest zwrócić stronie wygrywającej poniesione koszty – w tym przypadku koszty zastępstwa prawnego.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł w dniu 14 stycznia 2021 r. organ rentowy przez swojego pełnomocnika zaskarżając wyrok w całości, wnosząc o jego uchylenie i wydanie rozstrzygnięcia co do istoty sprawy, tj. zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji i oddalenie odwołania oraz zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem Najwyższym, według norm przepisanych, a ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organu rentowego ubezpieczony, działając przez swojego pełnomocnika, wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na brak spełnienia ustawowej przesłanki

ustanowionej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. W przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej, a w każdym przypadku o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Za podstawę skargi kasacyjnej przyjęto art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c., tj. naruszenie prawa materialnego – przepisu art. 95 ust. 2 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r. w związku z przepisem art. 7 Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin z dnia 10 grudnia 1993 r. poprzez błędną wykładnię – uznanie, że w sytuacji, gdy brak jest możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu cywilnego stażu emerytalnego prawo do wypłaty świadczenia z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przysługuje ubezpieczonemu, który pobiera świadczenie przyznane w oparciu o Ustawę o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin z dnia 10 grudnia 1993 r., z tytułu służby wojskowej, podjętej przed dniem 2 stycznia 1999 r. Skarżący kasacyjnie, biorąc za podstawę skargi art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., wnosi o przyjęcie jej do rozpoznania jako oczywiście uzasadnionej. Skarżący kasacyjnie nie wykazał w sposób dostateczny, w czym miała wyrażać się oczywista zasadność skargi. W doktrynie oraz w orzecznictwie sądowym dookreślono oczywistą zasadność skargi. „Umotywowanie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, wymaga wskazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa, polegającej na jej oczywistości, widocznej *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej i wynikającej już z treści skargi (...). Oczywiście naruszenie prawa zachodzi wówczas, gdy błąd w interpretacji lub stosowaniu prawa jest widoczny na pierwszy rzut oka, narusza porządek prawny w sposób niedopuszczalny w praworządnym państwie” (M. Manowska, Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego, LexisNexis 2013, uwagi do art. 398⁹). Dla wykazania oczywistej zasadności skargi niezbędne jest przedstawienie przez skarżącego kasacyjnie argumentacji na poparcie tego twierdzenia, wykazanie naruszenia konkretnych przepisów prawa materialnego lub procesowego,

naruszenia dostrzeganego bez konieczności dokonywania pogłębionej i złożonej analizy. Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w świetle omawianej przesłanki nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. W odpowiedzi na skargę C. Ł. uznał, że trudno byłoby dopatrzyć się rażącego naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię widoczną na pierwszy rzut oka, a więc bez pogłębionych analiz. Wobec powyższego brak jest – zdaniem C. Ł. – uzasadnienia dla przyjęcia skargi kasacyjnej.

W uzasadnieniu wniosku skargi kasacyjnej do rozpoznania aspekt oczywistej zasadności też pojawia się na tle szerszego kontekstu. Autor skargi stwierdził, że „Ustawa zasadnicza daje władzy ustawodawczej prawo do kształtowania szczegółowych regulacji systemu ubezpieczeń społecznych. W takich uwarunkowaniach prawodawca wprowadził zasadę wypłaty jednego świadczenia, która zmaterializowała się w art. 95 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r. Treść norm tam zawartych nie budzi wątpliwości interpretacyjnych. Z tej przyczyny w sprawie nie występuje istotne zagadnienie prawne. Nie istnieje też potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie. Nie ma konieczności sięgania do wykładni systemowej, czy też funkcjonalnej – treść pozostaje jasna na poziomie wykładni językowej. Nakazując wypłatę emerytury cywilnej świadczeniobiorcy, pobierającemu emeryturę wojskową, uzyskaną z tytułu służby podjętej przed dniem 2 stycznia 1999 r. Sąd Apelacyjny w sposób oczywisty naruszył prawo. Błędna wykładnia prawa materialnego jest z góry widoczna dla prawnika, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy tekstów przepisów i bez doszukiwania się ich znaczenia. Wobec oczywistej nieprawidłowości natury materialnoprawnej skarga kasacyjna zasługuje na przyjęcie do rozpoznania jako oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Zaskarżone orzeczenie oczywiście narusza prawo. Stąd potrzeba eliminacji wyroku z obrotu prawnego”. Jednak w orzecznictwie Sądu Najwyższego od dłuższego czasu dostrzegało się problem rozbieżności interpretacyjnych w omawianym zakresie.

Rozstrzygając ze sobą różne stanowiska jurydyczne i argumentację na ich rzecz, Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dnia 15 grudnia 2021 r. (III UZP 7/21, LEX nr 3274620) wyraził pogląd, że ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru, obliczoną bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych, z tytułu których jest uprawniony również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń – wyższe lub wybrane przez niego. Sąd Najwyższy uznał, że za niezbędnością rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przekazanego powiększonemu składowi przemawiały sygnalizowane w orzecznictwie sądów powszechnych rozbieżności wykładni art. 95 ust. 2 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r. Interpretacja z uwzględnieniem językowej wykładni nie pozwala na uznanie, że znaczenie tego przepisu jest na tyle jednoznaczne i jasne, że nie wymaga sięgania po reguły pozajęzykowe. Należy jednak nadmienić, że sięganie do wykładni celowościowej, systemowej i funkcjonalnej nie jest ograniczone do sytuacji niejasności rezultatów wykładni gramatycznej, ale zawsze występuje, gdy przemawiają za nią wartości z zakresu aksjologii i prakseologii prawa (A. Szajkowski, O metodzie badania prawa handlowego (w:) Kodeks spółek handlowych po 15 latach obowiązywania, Warszawa 2018, s. 174 i n.). Wymaga zaznaczenia, że w przedmiotowej materii prawo ewaluuje. Zgodnie z art. 15a Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin z dnia 10 grudnia 1993 r., który został powołany do służby wojskowej po dniu 1 stycznia 1999 r. wynosi 40% jej podstawy za 15 lat służby i wzrasta na zasadach określonych w art. 15 ust. 1 pkt 1a tej ustawy. Natomiast emerytura żołnierzy powołanych po dniu 31 grudnia 2012 r. wynosi 60% podstawy jej wymiaru za 25 lat służby wojskowej i wzrasta o 3% za każdy kolejny rok.

Zasadniczo w ubezpieczeniu społecznym występuje ścisła zależność między opłaceniem składki, jej wysokością i okresem płacenia a prawem do świadczenia i jego wysokości. Jednak zasada wzajemności nie jest pojmowana w sposób absolutny, bo zdaniem skarżącego kasacyjnie prowadziłoby to „do zachwiania logiki systemu ubezpieczeń społecznych, która jest także pochodną zasad solidarności międzypokoleniowej, czy szerzej solidaryzmu społecznego oraz powszechności i

względnej jednolitości kryteriów przyznawania świadczeń i określania ich wysokości”. Natomiast oceniając regulację prawną z punktu widzenia zasady równości należy, zdaniem skarżącego kasacyjnie, rozważyć, czy można wskazać wspólną cechę istotną, uzasadniającą równe traktowanie biorąc pod uwagę treść i cel danej regulacji prawnej (na temat równego traktowania w miejscu pracy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2019 r., III PK 50/18). Celem art. 95 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r. oraz art. 7 Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin z dnia 10 grudnia 1993 r. jest przeciwdziałanie kumulacji świadczeń. Adresatami tych norm są osoby, które nabyły prawo do więcej niż jednego świadczenia. W świetle powyższego niemożność uwzględnienia w obliczeniu emerytury wojskowej cywilnego stażu ubezpieczeniowego jest kwalifikowana jako element nieistotny. Służby mundurowe stanowią grupy uprzywilejowane w systemie ubezpieczeń społecznych. Wyraża się to m.in. tym, że spełnienie warunków do uzyskania świadczenia emerytalnego następuje tutaj szybciej niż w systemie powszechnym. Ubezpieczeni ci, po zaprzestaniu służby, mogą podejmować inne zatrudnienie, pobierając emeryturę wojskową, a mechanizm zawieszania wypłaty lub zmniejszenia świadczenia w związku z osiąganymi przychodami jest dla nich mniej restrykcyjny. Warunkiem wykonywania takiego zatrudnienia jest jednak odprowadzanie składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych. Skarżący kasacyjnie stwierdza, że odprowadzanie regularnych składek należy traktować jako element ich wkładu w funkcjonowanie systemu ubezpieczeń – wyraz solidarności społecznej. W opisanym stanie rzeczy przepisy, w oparciu o które ZUS wydał decyzję o zawieszeniu wypłaty emerytury przyznanej C. Ł., zdaniem skarżącego, nie naruszają konstytucyjnych zasad równości wobec prawa (art. 32 ust. 1), jak i prawa do zabezpieczenia społecznego (art. 67 ust. 1). Powyższe czyni przedmiotową skargę – zdaniem organu rentowego – zasadną.

Jak już podniesiono, wstrzymując wypłatę emerytury, organ rentowy oparł się na przepisach art. 95 ust. 1 i 2 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r., w świetle których w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń wypaca się jedno z nich – wyższe lub wybrane przez ubezpieczonego. Zasada ta znajduje zastosowanie także w

przypadku, gdy jednym ze świadczeń pozostających w zbiegu jest emerytura wojskowa, z wyjątkiem sytuacji, gdy emerytura ta obliczona została według zasad określonych w art. 15a albo w art. 18a Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin z dnia 10 grudnia 1993 r. Przedmiotowe wyłączenie dotyczy więc żołnierzy powołanych po raz pierwszy do zawodowej służby wojskowej po dniu 1 stycznia 1999 r. (art. 15a) i po dniu 31 grudnia 2012 r. (art. 18a). Współgra z powyższą regulacją art. 7 Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin z dnia 10 grudnia 1993 r. W świetle tego przepisu w razie zbiegu emerytury mundurowej i przewidzianej w innych przepisach wypłaca się świadczenie wyższe lub wybrane, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. Żołnierzom, pozostającym w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., dolicza się do wysługi emerytalnej okresy składkowe poprzedzające podjęcie służby oraz przypadające po zwolnieniu ze służby okresy zatrudnienia przed 1 stycznia 1999 r. oraz okresy opłacania składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe po do 31 grudnia 1998 r., jeżeli emerytura wynosi mniej niż 75% podstawy (art. 14 ust. 1 i 2 oraz art. 15 ust. 1 pkt 2 ustawy mundurowej). W przypadku ubezpieczonego C. Ł. podstawę stanowi 75%. Z tych przyczyn okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu przypadające po zakończeniu służby nie mogły znaleźć odbicia w wysokości świadczenia mundurowego.

Sądy obu instancji, wydając przedmiotowe rozstrzygnięcia, oparły się na interpretacji art. 95 ust. 1 i 2 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r., zaprezentowanej przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 24 stycznia 2019 r. W jego świetle o zastosowaniu wyjątku od zasady wypłacania jednego świadczenia decyduje brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego, a nie data przyjęcia żołnierza zawodowego do służby wojskowej. Niniejsze podejście zostało wywiedzione z zasady równości wyrażonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji. W świetle zasady w tym przepisie wyrażonej wszystkie podmioty prawa, charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną, powinny być traktowane równo, czyli według jednakowej miary. Cechą relewantną właściwą żołnierzom zawodowym podejmującym służbę po 1 stycznia 1999 r. oraz

żołnierzom podejmujących służbę wcześniej, których emerytura wynosi 75% podstawy wyłącznie z tytułu tejże służby, jest brak możliwości uwzględnienia cywilnego stażu ubezpieczeniowego w podstawie wymiaru świadczenia mundurowego.

Zakaz różnicowania sytuacji podmiotów w oparciu o cechy nierelevantne określany jest jako zakaz arbitralności. Sąd Najwyższy w powołanym wyroku za cechę nieistotną uznał datę podjęcia służby wojskowej, co w konsekwencji ma uzasadnić odstępstwo od zasady wypłaty jednego świadczenia. Z rozstrzygnięciem Sądu Apelacyjnego organ rentowy nie zgadza się. Odwołując się do ustawy zasadniczej skarżący kasacyjnie powołuje jej art. 67 ust. 1, który stanowi, że obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego; zakres i formy zabezpieczenia określa ustawa. W przedmiotowym zakresie granice swobody w zakresie ustawodawstwa zwykłego wyznacza zakaz naruszania istoty prawa do zabezpieczenia społecznego. Zakres ochrony konstytucyjnej dotyczy „minimalnego standardu wymagań”, co oznacza, że standardy wyznaczone ustawą nie mogą uplasować się poniżej tego minimum.

Skarżący kasacyjnie uważa, że regulacje zawarte w art. 95 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r. nie budzą wątpliwości interpretacyjnych. W sprawie nie występuje też istotne zagadnienie prawne, które wymagałoby rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy. Treść przepisów pozostaje jasna na poziomie wykładni językowej. Zdaniem skarżącego kasacyjnie nakazując wypłatę emerytury cywilnej świadczeniobiorcy, pobierającemu emeryturę wojskową uzyskaną z tytułu służby podjętej przed dniem 2 stycznia 1999 r., Sąd Apelacyjny w sposób oczywisty naruszył prawo. „Błędna wykładnia prawa materialnego jest z góry widoczna dla prawnika, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy tekstów przepisów i bez doszukiwania się ich znaczenia. Wobec oczywistej nieprawidłowości natury materialnoprawnej skarga kasacyjna zasługuje na przyjęcie do rozpoznania jako oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Zaskarżone orzeczenie oczywiście narusza prawo. Stąd potrzeba eliminacji wyroku z obrotu prawnego”.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w ściśle określonych sytuacjach tj. jeżeli 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania, 4) skarga jest oczywiście uzasadniona. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2015 r., II UK 184/14). Dla przyjęcia skargi wystarczające jest skuteczne wykazanie jednej z powołanych w tym przepisie przesłanek. W przypadku sięgnięcia do różnych podstaw istnieje niebezpieczeństwo wzajemnego wyłączania lub krzyżowania się przesłanek.

Wątpliwości tego rodzaju występują w przypadku ustalania relacji między pkt 1 i 2 a pkt 4 art. 398⁹ § 1 k.p.c. Odnosząc się do zasadności oparcia skargi na podstawie wystąpienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, Sąd Najwyższy konsekwentnie potwierdza, że z konstrukcji tej należy korzystać rozważnie i w ściśle określonych okolicznościach. Skarga kasacyjna nie jest kolejnym środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji, kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Okoliczność taka, że ustawodawca jako jedną z samodzielnych podstaw skargi kasacyjnej wyodrębnił występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, świadczy o znaczeniu tej instytucji dla praktyki ujednolicania orzecznictwa (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07).

Co do warunków zastosowania tej konstrukcji Sąd Najwyższy wypowiadał się wielokrotnie, m.in. w wyroku z dnia 9 lipca 2019 r. sygn. akt II PK 187/18, w którym stwierdził m.in., że „w przypadku powołania we wniosku przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. należy sformułować zagadnienie prawne oraz

przedstawić odrębną, pogłębioną argumentację prawną wskazującą na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi do rozpoznania”. W orzeczeniu tym poniesiono ponadto, że chodzi tutaj o problem „jurydycznie doniosły”, opracowany na podstawie analizy prawa, dokonywanej przez judykaturę i doktrynę, po której to sam skarżący może stwierdzić, że istotne zagadnienie prawne rzeczywiście występuje. Powinno ono odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, natomiast nie może mieć charakteru kazuistycznego. Nie powinno służyć uzyskaniu przez skarżącego „odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia”.

Organ rentowy skargę oparł na art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Problemem jednak pozostaje dostateczne wykazanie, że z takim zagadnieniem mamy tutaj do czynienia, jakie argumenty za tym przemawiają i jakie znaczenie ma ta konstrukcja. Istotne zagadnienie prawne powinno być wyjaśnione a) w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), b) być przedstawione w sposób ogólny, transparentny i abstrakcyjny tak, aby mogło stanowić kanwę dla udzielenia przez Sąd Najwyższy uniwersalnej odpowiedzi (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08), c) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i d) dotyczyć zagadnienia budzącego poważne wątpliwości. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09). Trafnie przyjmuje Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 9 marca 2018 r., I CSK 691/17, że istotność zagadnienia prawnego, na które wskazuje art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., konkretyzuje się w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne, mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozpatrywania innych podobnych spraw. Po wydaniu cytowanej już uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2021 r. trudno mówić o precedensowym charakterze przedmiotowej skargi.

Jednak zagadnienie pobierania zbiegających się świadczeń emerytalnych i rentowych, w tym emerytury z powszechnego ubezpieczenia społecznego oraz wojskowej emerytury czy renty inwalidzkiej przyznawanej w oparciu o przepisy Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin z dnia 10 grudnia 1993 r., jest objęte regulacją art. 95 ust. 1 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r., który wprowadza regułę pobierania jednego świadczenia. Z tego wynika, że w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty uregulowanych w tej ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w odrębnych przepisach z zakresu zabezpieczenia społecznego, niezależnie od ich ubezpieczeniowego czy też zaopatrzeniowego charakteru, obowiązuje ogólna zasada wypłaty jednego świadczenia. Reguła ta znalazła również swoje odzwierciedlenie w art. 7 Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin z dnia 10 grudnia 1993 r. Zatem zarówno art. 95 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r., jak i art. 7 Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin z dnia 10 grudnia 1993 r., wykluczają możliwość wypłaty zbiegających się świadczeń wojskowych ze świadczeniami z ubezpieczeń powszechnych, poza wskazanymi przez ustawodawcę wyjątkowymi sytuacjami. Zagadnienie związane z prawem do pobierania jednego ze zbiegających się świadczeń emerytalno-rentowych zostało również omówione w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Warto przy tym zaznaczyć, że w dacie, kiedy zostało złożone odwołanie, judykatura nie była w tym względzie jednolita. Między innymi w wyrokach: z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 223/13; z 8 maja 2012 r., II UK 237/11 oraz z 24 maja 2012 r., II UK 261/11, Sąd Najwyższy opowiedział się przeciwko możliwości jednoczesnego pobierania świadczenia wypłacanego z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz z Ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin z dnia 10 grudnia 1993 r. Natomiast w innych orzeczeniach, szczególnie tych, na jakie powołała się strona odwołująca w treści odwołania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17), wskazano, że o zastosowaniu wyjątku od zasady wypłacania jednego świadczenia decyduje brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu

„cywilnego” stażu emerytalnego, a nie data przyjęcia żołnierza zawodowego do służby wojskowej.

W konkluzji uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ZUS stwierdził, że wobec błędnej wykładni prawa materialnego i oczywistej nieprawidłowości natury materialnoprawnej skarga kasacyjna zasługuje na przyjęcie do rozpoznania jako oczywiście uzasadniona. Zaskarżone orzeczenie narusza prawo, stąd potrzeba eliminacji wyroku z obrotu prawnego.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. orzekł jak w sentencji w punkcie pierwszym wyroku, natomiast na podstawie art. 98 k.p.c. orzekł w punkcie drugim wyroku.

[as]

I.n